

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Januari 1998 - 19e Jaargang, nr. 76

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 77	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57
-------------------	----------------------	--------------------	-----------------

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	Telefoon en fax 070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	------------------------------------

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in april 1998.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 maart 1998.

ISSN 1382-8207

In het jaar 1997 hebben wij een prima reünie op de Vliegbasis Gilze Rijen gehad. De reüniecommissieleden Bakker en de Mos hadden weer geweldig hun best gedaan en de enkele onvolkomenheid in de organisatie is aan velen voorbij gegaan.

Het was weer een voorrecht onze Beschermheer in zo'n puike conditie bij onze reünie aanwezig te zien. Wij wensen Hem toe dat Hij die goede conditie nog heel lang mag behouden en dat wij Hem nog op vele reünies mogen begroeten.

Op 28 november waren vele Engelandvaarders in Den Haag bij het monument van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina om Haar sterfdag te gedenken. De korte maar heel stijlvolle plechtigheid was de tiende sinds het monument tien jaar geleden werd onthuld. De weergoden waren ons op die regenachtige dag gunstig gezind en hielden het net lang genoeg droog. Wij zijn elk jaar weer dankbaar voor de toestemming van de Vice-President van de Raad van State om in de bovenzaal, na afloop van de plechtigheid buiten, een kopje koffie te drinken. De medewerking van het personeel was net als alle jaren weer boven elk lof verheven. Jacob de Mos had het als altijd voortreffelijk geregeld.

Deze maand januari viert Hare Majesteit Koningin Beatrix Haar zestigste verjaardag. Ongetwijfeld zal er voor ons allen wel een moment zijn, dat wij Haar in gedachten van harte veel geluk toewensen. Wij hopen dat Zij de gelegenheid krijgt Haar verjaardag op grootse wijze te vieren.

Natuurlijk zal het bestuur op gepaste wijze de gelukwensen van alle Engelandvaarders aanbieden en daarbij de hoop uitspreken dat het onze Koningin gegeven mag zijn in goede gezondheid Haar taak te vervullen zolang Zij dat zelf wil.

Als U deze Schakel leest is 1998 al lang begonnen. Ik hoop dat het voor U allen een goed jaar zal zijn. Ik wens U en allen die U dierbaar zijn veel gezondheid toe en ik hoop dat velen elkaar op de reünie van dit jaar mogen ontmoeten.

Rudi Hemmes

Schreef ik in het Januari 1997 nummer dat ik hoopte dat de sterk vertraagde aflevering van die januari-**Schakel** geen gewoonte moest worden, dan moet ik u tot mijn spijt mededelen (en dit heeft u ongetwijfeld zelf reeds opgemerkt) dat ook dit nummer weer onderhevig is aan een vervelende vertraging. Sorry hiervoor, maar overmacht in algemene zin is hiervan de oorzaak. Het wordt langzamerhand steeds moeilijker om de **Schakel** adequaat samen te stellen. Maar dat ligt niet aan de bereidheid van derden die artikelen leveren. U zult zien in deze **Schakel** dat de bereidheid groot is.

De bijdrage van Paul van Beckum, oud-journalist bij de Sijthoffpers, is daarvan een voorbeeld. Door zijn artikelenreeks in de dagbladen van deze uitgever, en de daaraanvolgende uitgave van het boek "Oranjehaven" is hij aardig ingewerkt geraakt in het wel en wee van ons "Engelandvaarders". In dit nummer vindt u een eerste aanzet van een reeks "Brieven aan Koningin Wilhelmina, in 1946", verzameld in een album dat ter gelegenheid van Haar verjaardag in dat jaar werd aangeboden.

Dit album bevindt zich in het Koninklijk Huisarchief dat ons een aantal fotokopieën ter beschikking heeft gesteld.

Paul van Beckum bewerkte een aantal van deze brieven op discrete wijze. U kunt daarvan kennis nemen in deze en volgende uitgaven van ons lijfblad.

Een Engelandvaarder die anoniem wenst te blijven beschrijft voorts zijn dolle ervaringen in Spanje December 1943.

Onder het hoofd "Aantekeningen in de marge" leest u een bijdrage van Engelandvaarder **C.C. Steensma** uit Haren (Gr.), die op onze Reünie in Gilze Rijen met zijn van veel elektronica voorziene rolstoel door de menigte scheurde, daarbij enkele deelnemers de stuipen op het lijf jagende. Inderdaad een zeer bijzonder en gewaardeerd verslag over onze geslaagde reünie, anders dan anders.

De redactie is deze en andere "deeltijd-medewerkers" uitermate dankbaar voor hun moeite deze **Schakel** weer lezenswaardig te maken.

De redactie wenst u allen veel leesplezier en een goede gezondheid in 1998 toe.

FMB

Jaarlijkse Bijdrage 1998

Ik maak de in Nederland en België wonende Engelandvaarders en donateurs erop attent dat aan deze januari **Schakel** een acceptgirobiljet is toegevoegd om de betaling van de **jaarlijks vrijwillige bijdrage voor 1998** wat eenvoudiger te maken. Hiervoor geldt wederom een **richtbedrag van f 50,-**.

Voor **lezers van de Schakel**, zijnde niet Engelandvaarders dus, zijn dit de kosten voor het **abonnement**.

Onze inkomsten (en er is gelukkig een aantal Engelandvaarders dat met een hogere bijdrage de kas spekt) dienen in de eerste plaats om ons "communicatie-medium" te produceren en te verzenden. Daarnaast is er nog steeds een groeiend aantal zieken, die wanneer ons dat bekend is van het Bestuur namens U allen een bloemetje ontvangen. De groei van het aantal loopt parallel met het ouder worden van de betrokkenen. En daar waar mogelijk worden attenties verzorgd bij het ook steeds groeiende aantal overledenen. Desondanks hebben wij het kunnen redden met uw bijdragen.

- Bij het invullen van de accept-giroformulieren moeten in de daarvoor bestemde vakjes **alleen uw eigen** Postbankgiro- of Bankrekeningnummer en het bedrag van uw bijdrage worden vermeld (**niet** het giro- of banknummer van het Genootschap). En vergeet niet uw handtekening te plaatsen.
- Degenen die elders in Europa of daarbuiten woonachtig zijn kunnen hun bijdrage in **cash** (in enveloppe met valuta van het land van vestiging) of per cheque aan de penningmeester verzenden. Let wel: cheques kosten echter aan beide zijden extra geld, de enveloppe met cash slechts één postzegel!

De bovengenoemde betalingswijzen kunnen ook worden gebruikt voor (mits apart vermeld) voor de bestelling van Engelandvaardersdassen en Engelandvaardersschildjes. De prijzen van deze artikelen zijn als volgt:

Engelandvaardersdassen f20,- per stuk, daarbovenop komen de **portokosten** voor Nederland en overige Europese landen f2,50, overige niet-Europese bestemmingen f5,50. Engelandvaardersschildjes f25,- daarbovenop komen de **portokosten** binnen Nederland f5,-; buitenland binnen Europa f9,50, overige niet-Europese bestemmingen f15,50.

In afwachting van het resultaat van deze jaarlijkse financiële operatie wenst ondergetekende u een voorspoedig en gezond 1998.

De penningmeester

"Aantekeningen in de marge"

Voor mij begon het met een drie uur durende rit van Groningen naar/in de file, naar Zwolle in/naar de volgende file, naar Utrecht uit/in de volgende file enz. tot het begin van de puzzelrit toen eenmaal Gilze Rijen op de bordjes verscheen. Een originele ontwikkeling waar je dan echt aan toe bent!

Na het rasterwerk van de basis bewonderd te hebben (klasse!) ontdekten we ineens een gapende opening. Het bleek de ingang te zijn – hoera – maar het was de uitgang... ook niet erg – naar binnen met die hap!

Een menigte doorelkaar lopende reuniegangers was mijn eerste serieuze versperring. Ik weet nu tenminste hoe 't werkt als je in- en uitgang tegelijkertijd van start laat gaan en je je in een rolstoel bevindt (nee, niet vanaf Groningen, het vehikel staat achter in de bagageruimte van mijn auto). Rijst de vraag waar kan mijn jas hangen – richting duidelijk, doorgang onmogelijk daar er 'enkelen' mij voor waren.

Maar dit alles achter de rug hebbend en tot mijn grote opluchting zelfs ook een 'ici' te hebben gevonden, stortte, neen, manoeuvreerde ik voorzichtig in/tussen een laag collega's die bleken te registreren en daartoe een tafel afdekten. Geen doorkomen aan. Echter – een ieder weet dat wanneer de nood het hoogst is, is de redding nabij, ook hier. Er ontstond enig rumoer, mensen weken uiteen... en daar spurte uw onvergelijkelijke secretaresse Mees herself op mij af. Verbaasde blikken alom. Ik had geen gelegenheid (ademnood) om even uit te leggen dat Mees en ik al sinds voor de oorlog bevriend zijn en elkaar al veel te lang niet hadden omhelsd – dus we moesten even een stukje inhalen.

Gelukkig greep niemand in onder het motto 'ik was eerst' en ik kon even later de zaal, waar het allemaal ging gebeuren, in gaan, getooid met naambord.

Daar ik op halve hoogte 'opereer' valt het niet mee om even over de hoofden te kijken of je een bekend gezicht ziet – maar dat was ook niet nodig. In no-time had ik links een stevige hand vast van een dierbare oude bekende. Vóór mij stak iemands gezicht door de massa en brulde "Ha die Carel, ik kom je zo halen", terwijl ik rechts iemand trachtte uit te leggen dat ik inderdaad die Steensma van de parachute was! (But that's another story)

Inmiddels achtte ik het mijn taak te proberen niemand over zijn/haar tenen te rijden, geen stoel- of tafelpoten te rammen en geen arm aan te stoten zodat ik de koffie in m'n nek kreeg. Wel een gecompliceerde opdracht... maar mission completed... gelukkig.

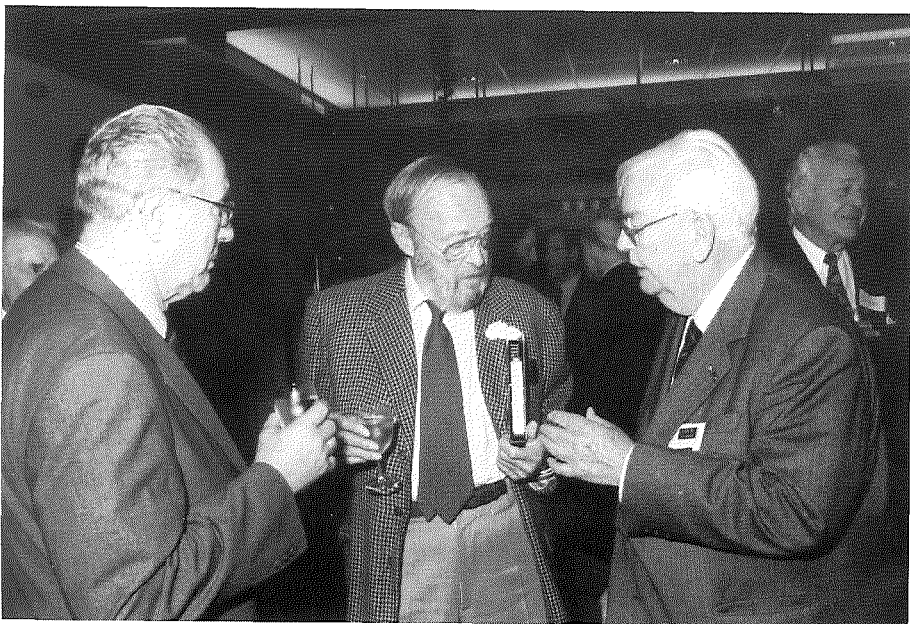
Midden in het ceremonieel een kreet: allemaal naar buiten! NU!!!

In mijn directe omgeving ontstond onmiddellijk enige onenigheid over de keuze van welke deur we nu door moesten. De oproep zelf kreeg meer inhoud

toen we hoorden dat er geen brand was, maar het een – nee – DE groepsfoto betrof.

Buiten was het even opgehouden met regenen en de fotograaf kon z'n adembenemende trapleer-act aanvangen. Ondanks golven van advies uit de groep n.l. hoe hij het moest klaarspelen zonder op de tegels te belanden vóórdát hij DE foto had genomen, blijkt toch dat hij een vakman was... we staan er allemaal vlijmscherp op!

Ja en toen de lunch. Nauwelijks behoef ik u te verzekeren dat ook ik het een heerlijk maal vond en dat ik vooral dat 'buurten' zo tussen de tafels door altijd een vorm vind die de sfeer nòg gezelliger maakt en na afloop je vriendschappen nog verder verdiept. Wat mij bijzonder trof was de parade van het personeel dat ons zo voortreffelijk had verzorgd. Het applaus was écht en heeft hen zekerlijk verheugd. Niet alleen aan hen hulde – ook mijn hulde aan degene die dit bedacht had. Well done!!

Uiteraard was onze Beschermheer in Gilze Rijen aanwezig. Hier staat hij even te praten met onze voorzitter tevens pas benoemde voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945. Achter uw redacteur, die ook een "duit in het zakje deed" staat Peter Molthoff, de oud voorzitter van SSV 40-45. (Foto Meeder)

De afloop van de lunch kenmerkte zich door een ware diaspora van de deelnemers. Naar de demonstratie van de Helikopters – naar de bus, nee die andere – deze moet naar het station – naar de auto – ja ik rij er zelf naartoe – waar naar toe – naar huis etc. Het geheel loste zich in weinige minuten op – en ik was vlug in mijn auto gestapt met het uiterst slimme idee "de file voor te zijn"... nou ja, ik was dezelfde avond nog thuis, zonder één schrammetje. Maar mèt een warm gevoel van binnen. Deze dag had ik niet graag willen missen – ik heb genoten!

Ik waag het dan ook mij hierbij reeds voor de volgende reünie aan te melden, met daarbij wellicht een suggestie voor het bestuur om te overwegen die volgende reünie wat meer richting centrum Nederland te doen plaatsvinden. Aan hen die zich voor deze jaarlijkse bijeenkomst hebben willen inzetten zend ik volgaarne mijn welgemeende dank. Het was écht een feest!!!

Carel C. Steensma

EEN KLEINE ATTENTIE

Iedereen vindt het leuk om af en toe verwend te worden, een briefje te krijgen of een bosje bloemen, een telefoontje of een onverwacht bezoekje. Dit geldt dubbel voor iemand die ziek is en dus extra behoefte aan wat warmte en hartelijkheid heeft.

Het bestuur, de leden van de Sociale Commissie en anderen willen graag in de gelegenheid worden gesteld dit beetje warmte te verzorgen maar... hoe?... waar?... wanneer?... bij wie?...

Het antwoord op die vraag kunt alleen u ons geven door ons, via het secretariaat te waarschuwen zodra een geval bij u bekend is.

MBR

Regio Zuid, 6 november 1997

Op deze datum was het de 40-ste maal, dat onze reünie plaatsvond. En er waren 46 deelnemers(-ters). Dit zijn toch twee mooie getallen tezamen. En daarbij mogen we óók en vooral niet diegenen vergeten, die wij als goede vrienden intussen hebben moeten missen. Om dan met zo'n aantal samen te zijn en te zien hoe gezellig de sfeer is, betekent het tevens, dat het meer zinvol is hiermee door te gaan!

Uit Den Haag, Vlissingen, Antwerpen en Eindhoven was men gekomen. Zelfs een nieuw lid van ons Genootschap mochten we welkom heten. En dan blijkt eens te meer hoe de hernieuwde en nieuwe ontmoetingen plus de nostalgie bij kunnen dragen aan waardevolle herinneringen van een heel bijzondere periode in ons leven. Het valt iedere keer weer op hoe opgewekt en vol humor de conversaties plaatsvinden ook al kun je onmogelijk alles precies volgen.

Een goed signaal is ook het deelnemen van diegenen, die – nu alleen – toch komen. Dan zien we weer hoe belangrijk echte vriendschap is.

Op donderdag 2 april 1998 willen we in dezelfde geest daarmee doorgaan! Plaats en tijd: Motel Gilze Rijen, vanaf 11.00 uur 's morgens.

A. Lazeroms

Den Haag, de maandelijkse "maandag" borrel in de Frederik Kazerne

In 1998 valt de "maandag" borrel niet altijd op de **gebruikelijke 1e maandag** van de maand om 16.00 uur.

Uitzonderingen worden: maandag 11 mei en maandag 8 juni.

Alle bijeenkomsten vinden plaats in gebouw 147, bovenbar, met uitzondering van maandag 11 mei, dan vindt de borrel plaats in de "Multi Functionele ruimte".

Op alle maandagen kan gebruik gemaakt worden van het Bedrijfsrestaurant, waar dan tot 17.45 uur tegen betaling van een krijgsmacht prijs een eenvoudige doch gezonde maaltijd wordt verstrekt.

Voor de goede orde nogmaals **alle** data van 1998:

maandag 5 januari	maandag 11 mei	maandag 7 september
maandag 2 februari	maandag 8 juni	maandag 5 oktober
maandag 2 maart	maandag 6 juli	maandag 2 november
maandag 6 april	maandag 3 augustus	maandag 7 december

De Evenementen Commissie

De Stichting Dienstverlening Veteranen

"Zorg en erkenning"

Deelnemen aan gewapende strijd is een ervaring die in het leven van degenen die daarbij waren betrokken vaak een bijzondere plaats inneemt.

Deze brochure van de Stichting Dienstverlening Veteranen is bedoeld voor veteranen, hun familie en hulpverleners op het gebied van de veteranen problematiek.

Veteranen

U, als lezer van deze brochure behoort hoogstwaarschijnlijk tot één van de enkele honderdduizenden mensen die, in oorlogsomstandigheden of overeenkomstige situaties (inclusief vredesmissies binnen en buiten het verband van de Verenigde Naties), als militair heeft gediend. Het kan ook zijn dat u vaarplichtig bent geweest voor de Nederlandse Koopvaardij. Al deze honderdduizenden worden aangeduid met de term **veteranen**.

Voor veteranen is het in veel gevallen moeilijk los te komen van de herinneringen aan oorlogsgeweld. Deze herinneringen kunnen – soms na lange tijd – problemen veroorzaken in lichamelijk, geestelijk of sociaal opzicht. Daarnaast bestaat bij veteranen terecht behoefte aan maatschappelijke erkenning en waardering van de door hen gebrachte offers en hun plichtsvervulling.

De Stichting Dienstverlening Veteranen (SDV) is in 1991 opgericht om veteranen een helpende hand te bieden bij het oplossen van hun problemen en om de maatschappelijke erkenning van veteranen te stimuleren.

De SDV is onafhankelijk en neutraal. In het bestuur neemt het Veteranen Platvorm deel, een samenwerkingsverband van veteranenorganisaties.

De SDV wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Defensie.

Als praten alleen niet genoeg is...

Als blijkt dat praten met partner, familieleden of vrienden niet genoeg is om herinneringen aan oorlogsgeweld te verwerken, kan steun worden gezocht bij kameraden en/of lotgenoten. Maar ook professionele hulp staat ter beschikking bij huisarts, maatschappelijk werk of wijkverpleging. Deze hulpverleners kunnen u zo nodig doorverwijzen naar gespecialiseerde instellingen.

De basis voor een goede hulpverlening ligt in de herkenning en erkenning van de veteranenstatus. Het vinden van aandacht en begrip en de juiste hulp is in ons ingewikkelde Nederlandse stelsel echter niet altijd even gemakkelijk.

De SDV wilt u helpen.

De SDV biedt de volgende diensten aan:

- de SDV is het aanspreekpunt voor veteranen, hun partners en anderen bij individuele problemen van veteranen;
- de SDV ondersteunt het op hulpverlening gerichte vrijwilligerswerk binnen veteranenorganisaties;
- de SDV informeert algemene instellingen en hulpverleners

over zaken, die van belang zijn voor hun werk voor en met veteranen en draagt zo bij aan hun deskundigheidsbevordering.

Professionele hulp

Bij de SDV werken professionele hulpverleners die goed bekend zijn met de specifieke kenmerken van de veteranenproblematiek. Deze consultants treden op als aanspreekpunt. Hun voornaamste taak is het bieden van een luisterend oor en een helpende hand.

Vanzelfsprekend is alles wat u hen vertelt vertrouwelijk. Zij zorgen ervoor dat, in goed overleg met u, de juiste maatregelen worden genomen. Hiebij valt te denken aan:

- verstrekken van informatie en advies;
- emotionele ondersteuning;
- klankbord-functie;
- bemiddeling en verwijzing naar de juiste instelling of hulpverlener.

De consultants blijven vervolgens bij de afhandeling van verwijzingen betrokken en zorgen ervoor dat u daadwerkelijk de juiste hulp ontvangt.

Voor de duidelijkheid: alle diensten van de SDV, dus ook de hulp van de consultants van de stichting, zijn kosteloos.

De SDV ontwikkelt samenwerkingsverbanden met andere instellingen. Op deze wijze wordt een samenhangend pakket hulpverleningsmogelijkheden voor veteranen tot stand gebracht.

Dienstverlening aan hulpverleners

Hulpverleners, die voor hun werk met veteranen, behoefte hebben aan informatie en advies over deze specifieke problematiek, kunnen ook bij de SDV terecht. Zij kunnen daarvoor bellen met de Veteranen-informatielijn (voor individuele zaken) en naar het algemene telefoonnummer voor meer algemene vragen.

Stimuleren van erkenning

Zoals gezegd is het bevorderen van de maatschappelijke erkenning van veteranen een belangrijk onderdeel van het werk van de SDV. Deze erkenning uit zich in het tonen van respect en waardering door de samenleving voor de plichtsvulling van veteranen en de door hen gebrachte offers.

Voor dit doel ontwikkelt de SDV projecten op het gebied van voorlichting over historische gebeurtenissen, waarbij veteranen zich hebben ingezet. Ook wordt gewerkt aan het vergroten van de zichtbaarheid (?) van de veteranen in de samenleving. Het gaat hierbij om het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek op historisch gebied en op het terrein van de ervarings- en beleavingswereld van de veteranen zelf. De projecten worden in nauw overleg met de veteranen-organisaties opgezet.

U kunt op eenvoudige wijze in contact komen met de SDV:

door te bellen met de Veteranen-informatielijn: 030 - 33 33 11;

door een briefje te schrijven met daarin uw adres en/of uw telefoonnummer. Wij nemen dan snel contact met u op;

door telefonisch een afspraak te maken voor een gesprek op ons kantoor in Utrecht of op een andere plaats.

Ook partners, nabestaanden en familieleden van veteranen kunnen een beroep doen op de dienstverlening door de SDV.

Het adres van de stichting is:
Stichting Dienstverlening Veteranen
Maliebaan 83
3581 CG Utrecht

Veteranen-informatielijn: 030 - 33 33 11

Algemeen telefoonnummer: 030 - 31 90 55

Brieven aan koningin Wilhelmina

Hoeveel verhalen zouden er nog sluimeren onder de mensen die de Tweede Wereldoorlog bewust hebben ervaren, dat wil zeggen strijd hebben geleverd tegen het fascisme of onder dat regime geleden hebben? Tallozen hadden na de bevrijding geen behoefte zichzelf te profileren als held of dat door anderen te laten ontdekken. Uit teleurstelling vanwege niet vervulde idealen, vanwege geestelijk en lichamelijk ongerief of vanuit het voornemen liever bijdragen te leveren aan het hoofdstuk van wederopstanding en herstel, werd er niet meer over gepraat. Maar steeds opnieuw komen er door journalistiek speurwerk, toevallige omstandigheden of herdenkingen van gebeurtenissen uit de oorlog, feiten aan de oppervlakte, die tot dat moment onbekend waren. Zelfs de kinderen van dappere vaders en moeders hoorden pas dertig, veertig jaar later welke rol hun ouders hadden gespeeld. Daar dragen de trauma's toe bij, waar niemand na 1945 ook maar enig benul van had en die zich pas nu in volle omvang manifesteren. Wat mij in die verhalen steeds weer treft zijn de moed, het uithoudingsvermogen onder erbarmelijke omstandigheden, de slimheid en het koelbloedig handelen van mensen, die nooit eerder aan gruwelijke omstandigheden, aan angsten en vernietiging waren blootgesteld.

Brieven

Voor mij ligt een stapel fotokopieën van brieven uit het koninklijk huisarchief, direct na de oorlog geschreven ten behoeve van een album, dat op de verjaardag van koningin Wilhelmina werd aangeboden. Het zijn brieven van Engelandvaarders of van naaste familieleden die op verzoek voor dat doel hun wedervaren op schrift stelden.

Bij het lezen werd ik door dezelfde droefheid bevangen als wanneer ik straatbeelden zie op oude foto's. Al die mensen: de slagersjongen op zijn transportfiets, het dienstmeisje dat de bel poetst, de besnorde conducteur bij de tram, de mooie dame in het rijtuig, de referendaris met bolhoed, het vissersvrouwje en de lantaarnopsteker, ze zijn allemaal al lang dood. Hun haast, hun deftig op weg zijn, de verwachting in hun ogen, hun strijd om te overleven waren in feite te kort van duur, te vluchtig om van zinvol te kunnen spreken. De dood maakte vaak aan al dat gezwoeg, die hang naar leven een voortijdig einde. Dat denk ik dan. Het klopt natuurlijk niet helemaal, want misschien waren ze wel eens gelukkig of was het genoeg zo. Hadden ze met hun aanwezigheid betere omstandigheden gecreëerd voor hun nageslacht. Die overweging is zeker van toepassing op de mannen en vrouwen, die pal stonden voor het behoud van mensenrechten, voor een leven in vrijheid.

Van een vader

Uit de stapel licht ik een aangrijpende brief van Tj. Greidanus over zijn zoon de reserve 2e luitenant mr. drs. Johannes Greidanus, geboren in 1916, gevallen in 1945. De vader schrijft: 'Op den dag van den inval van de Duitschers in ons land ging mijn zoon Johan van Utrecht, waar hij Geschiedenis studeerde, naar de Grebbe-linie, teneinde mee te vechten in het regiment, waarvan zijn oom commandant was. Zijn oom moest hem echter terugsturen, omdat hij niet als militair geoefend was.'

De vader hanteert een stijl en spelling, die toen nog niet voor ouderwets werden versleten. In het vervolg van deze samenvatting en die van andere brieven heb ik zulks waar nodig aangepast. In het najaar van 1940 rondde Johan zijn studie geschiedenis af en ging rechten studeren. In de loop van 1942 rijpte bij hem het plan het Kanaal over te steken naar Engeland. Omdat hij aan één oog bijziende was, vreesde hij afgekeurd te worden voor de militaire dienst. Om die reden besloot hij eerst zijn rechtenstudie te voltooien, teneinde zich in civiele dienst nuttiger te kunnen maken. In 1943 kreeg hij een functie bij de Nederlandse Spoorwegen. Vanaf dat moment stelde hij alles in het werk om weg te komen. Na enkele vergeefse pogingen via Delfzijl en de Zuidgrens, kwam hij in contact met de illegaliteit, die hem de nodige papieren verschafte. Op 11 december 1943 vertrok hij 's morgens met de trein naar Parijs en kwam daar 's avonds aan. Zes dagen later reisde hij met anderen naar Toulouse, waar zich nog een aantal mensen bij het gezelschap voegde. De volgende dag legden zij contact met een verbindingsman. 's Middags werden twee groepen geformeerd, die achtereenvolgens de trein namen naar een plaatsje dichtbij de Spaanse grens. Kennelijk om aan eventueel gewaarschuwde Duitsers te ontkomen, stapten ze een dorpje eerder uit. Tegenover hen in de trein had een boer gezeten, ongewoon lang en blond voor een Fransman. Later bleek hij een Canadese vliegerkapitein in een poging terug te keren naar zijn basis. Met een auto werden de groepen een behoorlijk eind de bergen ingereden. Ze verkleedden zich in een schuur. De moordende voettocht door de Pyreneeën kon beginnen. In 38 uur, waarvan ze er 12 sliepen, kwamen de Engelandvaarders in Spanje aan. Allen waren ziek geworden van de beproevingen en moesten een paar dagen het bed houden. Johan Greidanus werd in verschillende plaatsen vastgezet. Pas in het najaar van 1944 bereikte hij via Gibraltar, Oran en Algiers het vrije Engeland.

Deugden

In maart 1945 schrijft Johan een brief aan zijn ouders. 'Ik moet bekennen dat

ik vrij gedemoraliseerd was toen ik uit de Patriotic School kwam, eind november. Het eeuwige wachten onder beroerde omstandigheden had op ons zijn uitwerking niet gemist. Er was inmiddels een jaar verlopen sedert ik Holland verliet, eer ik mijn bestemming bereikte, terwijl het me bijna op de minuut af negen dagen had gekost om de Spaanse grens te bereiken. Ik was er daarom meer op uit het eigen belang te dienen dan wat bovenal moest gelden: de bevrijding van Nederland. Ik stapte naar Buitenlandse Zaken waar ik kon komen werken met goede vooruitzichten. Enige maanden na de oorlog zou ik examen kunnen doen voor attaché. Diezelfde dag nog had ik een kater van dat vooruitzicht, cancelde het plan en ging in mijn tegenwoordige dienst.'

Johan werd voorbestemd als agent te worden geparachuteerd in Nederland om het, zoals hij het formuleert, 'de Duitsers daar onaangenaam te maken. Een riskante, maar daarom ook eervolle bezigheid.' Hij beschrijft dan de training 'waar een Amerikaanse gangster van zou watertanden.' Hij brengt het tot officier. Het is waarschijnlijk de laatste gelegenheid om zijn ouders te verwittigen. De volgende dag zal hij vertrekken naar zijn basis. Vandaar deze regels: 'Wanneer mij een soldatendood is beschoren, hoop ik te sterven in overeenstemming met de militaire deugden en wanneer ik langer zal leven, dan hoop ik Nederland nog lang te dienen zoals zovelen der onzen dat hebben gedaan, en te behoren tot de generatie, die ons imperium weer omhoog zal stoten onder de machtigste, welvarendste en best bestuurde. Want ik weet nu, dat bevrediging van persoonlijke eierzucht uiteindelijk tot niets leidt en geen gelukkige mensen maakt en dat dienen belangrijker is dan persoonlijke roem.'

Noodlottig

Er is in het denken de laatste vijftig jaar veel veranderd. Welke jonge intellectueel zou nu nog zijn vervuld van zulke idealen en daarbij woorden hantieren als 'imperium' en 'macht'?

De vader van Johan vervolgt: 'In de stikdonkere nacht van 12 april 1945 wordt Johan met twee kameraden in de buurt van Loosdrecht geparachuteerd. De mannen van de BS uit de omgeving zijn aanwezig op het afgesproken terrein, waar zij lichten hebben ontstoken. Volgens de officiële rapporten schijnt er een noodlottige vergissing bij het vliegen te zijn gemaakt. Als het sein voor springen wordt gegeven, komt alleen de res. luitenant Dekker nog juist aan de kant in het water terecht en wordt gered. Johan en de res. luitenant Verbeek van een aanverwante dienst belanden midden in de Loosdrechtse plassen en verdrinken. Twee weken later worden hun lichamen gevonden. Met gevaar voor eigen leven stellen de BS-ers de jongens ter aarde op het kerkhofje van Loosdrecht.'

Op een rijtje

In sommige brieven zijn door gebrek aan beeldend vermogen in het taalgebruik de gebeurtenissen uit het eigen oorlogsverleden keurig op een rijtje gezet, maar zonder emotie, zonder een bijvoeglijk naamwoord, dat enige angst of spanning zou kunnen suggereren. Maar wie zich de feiten zelf goed realiseert, leest een ander verhaal. De korte brief waar ik het over heb is afkomstig van G. de Appelaar uit Oegstgeest. De brief is gesteld in de hij-vorm en dat laat ik maar zo. 'Nadat hij in juni 1940 gedemobiliseerd was, nam hij direct deel aan verzetsacties hier te lande. Die bestonden onder meer uit het verzamelen van wapens en het recruteren van verzetsploegen. Omdat hij werd geschaduwd door de Sicherheitsdienst zag hij zich genoodzaakt het jaar daarop te vluchten. Via Frankrijk en Spanje probeerde hij Engeland te bereiken, maar dat mislukte. Na veel omzwervingen kwam hij in april 1943 weer terug in Nederland, waar hij oude contacten opnam. In oktober 1943 monsterde hij, voorzien van goede papieren, op een Fins schip aan als matroos onder de gage. Bij de Zweedse kust sprong hij overboord en werd na een lange zwemtocht opgevangen door de Zweedse politie. Hij meldde zich op het Hollandse consulaat in Stockholm. In april 1944 vertrok hij in een Mosquito naar Engeland. Vijf maanden later parachuteerde hij in de omgeving van Rotterdam, waar hij werd belast met het vervoer van uit de lucht afgeworpen wapens en het geven van wapen-en sabotage-instructies aan knokploegen in de illegaliteit. Acht maanden lang tot aan de capitulatie bleef hij dat werk doen en meldde zich toen weer op het hoofdkwartier in Londen. Als onderscheidingen werden hem toegekend het Kruis van Verdienste en de Bronzen Leeuw. Op 1 maart 1946 werd hij gedemobiliseerd als kapitein in Algemene Dienst. Vijf maanden later vertrok hij naar Amerika.'

Einde brief. Een stormachtig oorlogsverhaal, maar niet als zodanig verwoord. Wat we van de man mogen veronderstellen is zijn koelbloedigheid, want zonder die eigenschap zou hij misschien gefaald of afgehaakt hebben. De Appelaar zelf leren we uit die brief niet kennen. Zou hij nog leven? Is hij getrouwd, heeft hij kinderen, wat deed hij daar in Amerika. Vragen waarop waarschijnlijk nooit een antwoord zal volgen.

De visser

De laatste brief uit deze eerste aflevering is afkomstig van een visser, Cornelis Guyt, die na de oorlog als 'tegenwoordig' adres opgeeft: Bestevaersweg 25 in Katwijk aan Zee. Een prachtig verhaal, dat ons laat kennismaken met een Nederlander van formaat. Cornelis was of is geen schrijver, maar ik heb geen behoefte veel aan de stijl te veranderen. De inhoud van de brief is in feite zo

ontroerend en nuchter tegelijk, dat mijn taalgevoelige restauratie alleen maar schadelijk zou zijn.

Cornelis vertelt: 'Dinsdag 7 april 1942. 's Morgens om negen uur van huis vertrokken naar IJmuiden. Ik voer op de KW 12, een trawler. Ik moest die dag naar zee. Eerst werd ons hele schip onderzocht of er soms iets verdachts te vinden was, maar de moffen vonden niets. Dus konden we 's avonds om zes uur vertrekken. We hadden zo ongeveer drie uur gestoomd, toen hebben we het net uitgezet om te gaan vissen. Daar ik de wacht had dacht ik, ik zal eerst een kopje koffie drinken. We zaten met z'n drieën omlaag, toen er iemand de trap af kwam strompelen. Wij hoorden direct dat dat er geen een van onze bemanning was, dus dachten we wie zou dat zijn. Toen hij beneden was, liet hij zien dat hij gewapend was, maar we zeiden tot hem, steek dat ding maar weg, want wij zijn ook Hollanders. Wat was nou het geval? Er zaten zeven mannen en een vrouw aan boord die naar Engeland wilden gaan en allen gewapend. Wat moesten wij doen? Aan de ene kant vrouw en kinderen achterlaten en aan de andere kant onze vaderlandse plicht om die mensen naar de overkant te brengen. Wij hadden terug kunnen gaan, want ze waren veel te ziek, dus hadden wij de wapens, maar onze plicht heeft gewonnen dus wij zouden naar Engeland gaan. Ik vroeg aan de schipper wat die er van dacht, nou die zei overal ja en amen op. De schipper hebben we niet meer gezien toen we aan de overkant waren. U kan wel begrijpen, dat het geen gemakkelijke tocht geweest is met de mijnen onder water en de vliegtuigen in de lucht. Op goed geluk af. Maar afijn, de andere morgen waren we er, 8 april 's morgens 11 uur zijn we voor Great Yarmouth aangekomen. Die mensen werden van boord gehaald en wij werden naar de Patriotic School gebracht waar we ondervraagd werden. Wij hebben daar een week in doorgebracht. Begin van mei zijn we bij de H.M. de Koningin ontvangen en hebben daar de thee gebruikt wat wij erg op prijs stelden. Ik heb na die tijd aldoor op het zelfde schip gevaren op de visvangst in Fleetwood en ben met het zelfde schip naar Holland gekomen in augustus 1946. Als onderscheiding heb ik het Oorlogsherinneringskruis gehad. Thans vaar ik weer op een kleine motorboot op de Helder 18 op de visvangst.'

Paul van Beckum

Op pagina 15 van de Schakel 75 d.d. oktober 1997 zijn vele telefonische en schriftelijke reacties van lezers bij uw redacteur binnen gekomen. In de hierna volgende reactie van Engelandvaarder **Jaap Hinderink** staat een samenvatting van al deze reacties.

Hieruit blijkt dat uw redacteur zijn huiswerk niet goed gedaan heeft. Jammer genoeg heeft ook de Meppeler Courant dat niet gedaan en uw redacteur op een verkeerd spoor gezet. Uw redacteur verzuimde het standaardboek over de geschiedenis van BBO "Zij sprongen bij maanlicht" er op na te slaan.

Sorry voor deze slordigheid! Hinderink schrijft:

"In bovengenoemde Schakel is een krantenknipsel afgedrukt van de Meppeler Courant. Hierin wordt vermeld dat het vermoeden bestaat dat het vliegtuig waarmee Pieter Kwint en de andere drie Agenten daarin het slachtoffer zijn geworden van het beruchte Englandspeel. Dat is zeker niet zo. De dropping van deze vier Agenten zou plaatsvinden in de nacht van 5/6 juni 1944 en toen was het Englandspeel al beëindigd.

Voor meer informatie over deze tragische vlucht verwijs ik naar het boek:

'Zij sprongen bij maanlicht' (De geschiedenis van het Bureau Bijzondere Opdrachten en de Agenten – Londen 1944-1945). Geschreven door wijlen **Eddy de Roever** – Uitgeverij Hollandia BV (1985), Baarn.

Aanvullende notitie:

Dat het vliegtuig is neergeschoten is niet met zekerheid vast te stellen.

Ook is er namelijk de volgende lezing. Het vliegtuig moet zijn binnengekomen via de toen min of meer "gebruikelijke" route. Deze was van over de Noordzee, tussen Texel en Vlieland door, dan zuid-oost via de Waddenzee richting Afsluitdijk; daar over heen en dan via het IJsselmeer naar het doel. Hierbij werd in principe zeer laag gevlogen, onder de radar door, zo laag dat veelal voor de Afsluitdijk moest worden opgetrokken om er over heen te vliegen. Laag vliegen boven het water was toen, en in feite nog steeds, gevaarlijk. Het is dan ook niet uit te sluiten dat dat de piloot parten heeft gespeeld en hij de dijk zelfs heeft geraakt of na het overvliegen daarvan te diep heeft doorgedrukt met alle gevolgen van dien. Daar in de buurt waren geen claims van Duitse nachtjagers, want Bomber Command ging naar Frankrijk. Het enige vliegtuig dat door een in Nederland gelegerde nachtjager werd geclaimd als neergeschoten, was een viermotorige bommenwerper om 01.21 uur. Het vliegtuig met de Agenten aan boord was toen nog niet vertrokken vanuit Engeland; zij vertrokken pas om 01.50 uur.

Wat er precies is gebeurd, is zonder overlevenden niet meer te achterhalen".
J.P. Hinderink

Van onze "part-time medewerker" **Pieter J. Schagen**, 15 Berry Court, Station Road, Hook RG 27 9JZ, in het Verenigd Koninkrijk ontving de redactie de volgende brief. De inhoud spreekt voor zichzelf. Het is iedere keer weer interessant om "uit het veld" verslagen over incidenten tijdens de Engelandvaart te ontvangen en te lezen. Net als stukjes uit een legpuzzel.

"De reacties op de geschiedenis van de "Sayonara" waren vele maar vooral de bijdrage van EV-er Wijnen in het Oktober nummer van de "Schakel", over zijn reis van Gibraltar naar Liverpool en uiteindelijk London, viel bij mij in goede aarde.

Maar veel meer viel mij op het artikel van Ben Cornelisse over het Aarau en de inwonenden waar onder andere de naam Lathouwers voorkomt. Nu komt het voor dat onder onze groep van zeven, die op 28 september '43, dus vóór "Latje" Lathouwers' vertrek uit Zwitserland op 14 oktober '43, vanuit Toulouse naar Spanje vertrok een "Lathouwers" was. De anderen waren: Nico Gazan, Jan Hoezen, ene "Beets", "kleine" Hans Mol, Frans van den Brink en zelf. Wij arriveerden dezelfde dag in Siradan, een plaatsje ongeveer 20 km. ten Noorden van Bagnères de Luchon. De 29e bleven we binnenshuis in Hotel Lamolle om in de vroege morgen van de 30e om half vijf de tocht de bergen in te beginnen. In de late namiddag van die dag hielden we halt op grote hoogte. De gidsen wezen ons de weg om verder te gaan en verdwenen van waar wij gekomen waren. Eén van ons zevental was totaal uitgeput en aan het einde van zijn vermogen om verder te gaan en wilde achter gelaten worden. Terwijl wij overlegden wat te doen haalde "Lathouwers", zoals wij hem kenden, uit een tandpastatube een Nederlands paspoort (zonder omslag) in de naam van Lathouwers. Wij hadden al twijfel over zijn nationaliteit gehad want hij sprak beter Frans en Vlaams en wij hielden hem voor een Belg. Besloten werd te rusten en de volgende morgen de tocht voort te zetten; maar L. was het daar niet mee eens en verdween in de donkerte in de bergen, ons achterlatend met een uitgeputte makker.

De volgende morgen vroeg, na een ijskoude nacht en de mooiste zonsopgang ooit gezien, trokken wij twee man de uitgeputte reiziger steunend en een ander zijn koffertje dragend, verder en daalden uiteindelijk neer in Spanje bij het dorpje Les in de Val d'Aran.

Later, in de gevangenis van Lerida, de 'Seminario Viejo', vonden wij onze "L" weer terug maar konden geen aanneembare verklaring krijgen voor zijn gedrag in de bergen. De bittere ironie is dat bij het transport van Lerida naar Miranda hij geboeid was aan de uitgeputte, maar nu weer herstelde, man die hij achterliet.

Vele jaren later heb ik hem kunnen opsporen, of liever zijn adres. Hij was

inderdaad een Belg van een soort adel en heette in werkelijkheid A. Lagasse de Locht uit Antwerpen. Hij gaf toe indertijd op een Nederlands paspoort, dat hij in Zwitserland van v.d. Elst, Nederlandse consul in Genève, had verkregen. De echte Lathouwers zal vermoedelijk nimmer hebben geweten dat zijn paspoort in de Pyreneeën werd tevoorschijn getoverd om een "adellijke" Belg te dienen.

Van de zes reisgenoten zijn inmiddels drie overleden: Nico Gazan, Jan Hoezen en Hans Mol; Beets woonde na de oorlog in Brussel waar hij werkte voor Stork als ingenieur. Het vermoeden bestond dat hij een koeriersmissie had en bleef in Lerida achter toen de rest naar Miranda vertrok.

Veel komt uit dagboeken, brieven, gegevens en geheugen van mijn tochtgenoten".

Pieter J. Schagen

DOOR SPANJE – ZÓ KON HET ÓÓK

Elke Engelandvaarder heeft angst gekend, onzekerheid, uitputting, wanhoop en heeft leren wachten, wachten. Allemaal kennen we de verschillende soorten vrijheid. (Nog) vrij in bezet gebied, of in een land zonder Duitse bezetting maar daar in de gevangenis, of in een residence-forcée. De echte vrijheid is een belevenis die je echter nooit vergeet.

VRIJ

Ik meen in december 1943 dat Spanje de vrijheid betekent. Dus de torenhoge bergen, de sneeuw, de -15°C zijn het enige wat ik overwinnen moet. En inderdaad. Ik word halfdood op een ezel door de Guardia Civil uit de bergen gehaald en bij een boer ondergebracht. Ik krijg heerlijke warme soep en wordt in een groot bed onder een dons gestopt, maar de volgende dag is het uit. Schoenen weer aan en lopen, met een gewapende Guardia Civil, kilometer na kilometer, van dorp tot dorp. Dan vind ik medereizigers terug. Een stuk of twintig van de dertig waarmee we uit Frankrijk vertrokken zijn. Maar die vrijheid, nee. Een Residence Forcée is geen vrijheid, geen Engeland.

In januari in Madrid, mooie stad, ben ik niet voor gekomen. Nederlands

Consulaat wil veel doen, maar kan maar weinig. Als mager jongetje van 19 jaar, teken ik alvast voor de militaire dienst en krijg wat voorschot op mijn soldij. Ik heb een wat slecht zittend pak gekregen en een winterjas. En ik kan met behulp van het Consulaat ping-pongen. Ben ik ook niet voor gekomen. Wisten ze ook wel, maar hen schoot niets anders te binnen.

Maar ik had ook wel wat interessante gesprekken, had als brandweerman bij de Luchtbescherming wel wat nuttigs gedaan bij ongelukken van de Luftwaffe. Niet nuttig voor de Duitsers, bedoel ik. En dan gaan er onverwacht andere deuren open.

We spreken nu begin februari 1944, Madrid. Ik krijg op het Nederlandse Consulaat te horen, dat ik de volgende morgen om 10.00 uur op de Britische Embassy moet vragen naar Mr. Merryweather. "Geen bagage meenemen, alleen een tandenborstel en scheergerei. Jij zal snel in Engeland zijn". Dat klinkt aanzienlijk beter.

Om half tien sta ik, fris gewassen en de wat sjofele broek netjes opgeperst, op straat en neem een taxi naar de ambassade. De chauffeur zet me prompt het dubbele tarief af plus een paar sigaretten. Maar om daar voor die deur te gaan onderhandelen over de prijs lijkt me niet passend.

Na wat zoeken vind ik Mr. Merryweather, die ik al eens eerder had zien rondscharrelen op het Ned. Consulaat. Hij neemt me mee naar de tuin, waar een grote Packard staat, met de Engelse vlag voorop en voorzien van CD-nummerplaten. Er zitten al twee heren achter in, maar voor mij is daar nog ruim plaats. We laden uitvoerig voedsel in, flessen wijn en sloffen sigaretten. "You are Peter Dainty, just Peter Dainty". Ik heb niets bij me waar uit kan blijken dat ik het niet ben, of wel.

Dan stapt de chauffeur in, Mr. Merryweather gaat naast hem zitten en met een luid misbaar van de claxons schieten we het hek uit en rijden in snelle vaart in zuidelijke richting, de stad uit. Plaatsnamen schieten voorbij. Uur na uur rijden we op slechte wegen, over kale vlakten, door dorpen en steden. Op alle bruggen en grote kruispunten staan Guardia Civil of militairen. Maar in plaats van ons aan te houden, salueren ze. Dat is wat we hebben moeten, de hommels. De Spanjaarden krijgen hun olie bij de gratie van de Engelsen, graan van de Amerikanen.

Spanje is enorm groot, om drie uur stoppen we op een landelijk plekje en gaan picknicken onder een boom. Ik merk dat mijn medereizigers RAF-man-

nen zijn, ergens neergeschoten, op weg naar huis. We eten, drinken, roken, en vergeten helemaal de Pyreneeën, de sneeuw, de kou, want het wordt warmer, de zon schijnt heerlijk.

Dan stappen we weer in en weer rijden we uren, passeren Cordoba, het wordt donker en we zien een grote stad, Sevilla. Langzaam rijden we langs grote huizen. Mr. Merryweather draait zich om, zegt tegen mij: "Als we langs het volgende grote hek rijden, stap je uit, loop de oprijlaan op, ga naar binnen en naar boven, je wordt verwacht."

Dat is een understatement. Ik word vriendelijk ontvangen door een mooie dame in cocktailjurk, die me hartelijk de hand drukt en zegt: "Welcome Mr. Dainty, what are you having?" Het is een grote kamer vol met opgewekte gasten, allen met een glas in de hand. Maar het meest verbazingwekkende is, dat niemand van de gasten verbazing toont zoals ik daar sta, als vreemde eend in de bijt. Even later komen de twee andere heren ook, die mengen zich wat gemakkelijker. Na wat knikken tegen deze en gene, met een glas sherry rommelend, tikt de gastvrouw mij op de arm en zegt: "I think you better have dinner Mr. Dainty, you still have quite some way to go". Oh, dus ik dineer, in een andere kamer, alleen.

Een uur later, de gasten zijn weg, brengt ze me naar beneden en we wachten. "Now, there will be your car". Ik loop de oprit weer af en een geopend portier wacht me. Ik stap in, struikel over wat zakken en beland naast een pijprokende heer, die mij hartelijk welkom heet. Heerlijke Engelse tabak. We rijden de stad uit en komen weer in open land. Weer een uur of wat rijden.

Dan gaat mijn nieuwe gastheer wat met de zakken rommelen, postzakken zo te zien, en vraagt: "Do you mind getting under these bags for a moment, we are near the coast and have to pass a controlpost before we can enter the zone". Ik heb het gevoel dat mijn voeten er nog onder uit steken, maar na wat gerommel rijden we rustig verder. En jawel, daar stopt de auto, portier wordt open gedaan. "Diplomatic Mail" zegt mijn pijproker, er ritselt wat papier, portier gaat weer dicht en hij bevrijdt mij van de zakken. Hij verontschuldigt zich uitvoerig voor het onvermijdelijke ongemak mij aangedaan. Nou dat viel wel mee, vergeleken met de winterse voettocht door de bergen. Ach, en die Spaanse militairen verdienen ook niet veel.

We komen in een havenstadje aan, Huelva, rijden naar een huis niet ver van

de kade. Ook daar worden we verwacht, maar nu niet een deftige cocktail-party, maar behalve de gastheer een paar stevige, vrolijke, mannen in koopvaardij-uniform. Met verbazing kijk ik naar de vierbander, de kapitein, met een blauw en een bruin oog. Hij legt mij uit dat zo iets maar één op de miljoen voorkomt. En ik moet drinken, en nog een stevig glas drinken, en ik sta al wat onvaster op de been. De ander is stuurman.

Na anderhalf uur zegt de kapitein dat we maar eens moeten gaan en tovert een uniformjas tevoorschijn, die me nog past ook, met een dun gouden wiebelbandje op de mouw. Ik herinner me in Madrid indertijd mijn lengte en gewicht te hebben moeten opgeven. Een fijn puntje. Ik ben 3e marconist op de "SS. Loreston", een vrachtboot van 5000 ton, die geladen wordt met kali. Heb trouwens nog nooit van een 2e marconist gehoord, laat staan een 3e. Maar nee, we gaan niet aan boord, we gaan eerst nog wat het café in. Een dubbele whiskey. Die ziet er uit als een vierdubbele. We gaan dansen. Ik moet dansen. "Welke jonge zeeman laat zo'n mooie meid aan de kant staan, dat valt op!"

Ik wordt wakker op mijn brits liggend, kijk naar het lampje boven me, in een hut aan boord van dit Engelse schip, met zijn Engelse bemanning. Uit de patrijspoort zie ik dat we op de rede liggen. Ik heb een spijker in mijn hoofd.

Ik deel de hut met een Flightsergeant die al eerder aan boord was gesmokkeld. Hij praat met de steward, op tafel staan glazen, die steeds gevuld worden met gin, brandy. Een ladekast die tot het plafond reikt, is gevuld met echte Gold Flakes, Graven "A", alles met labels "Duty free, for H.M. Ships only", en alle goodies waar ik ooit maar van had kunnen dromen. We varen blijkbaar nog niet uit.

De steward, die de kast wegrolt en in de kapiteinshut verdwijnt, komt weer terug met heerlijk eten. De kok heeft indertijd op de Queen Elisabeth gevaren, ik proef de 1e klasse. Koffie, drankjes. Het is donker, de kapitein komt langs en vraagt of alles goed gaat. Hij gaat met de stuurman weer aan land eten. In de hut van de kapitein staat een radio aan met "Geraldo and his Orchestre". We gaan naar bed. Leuk mijn blauwe das uit Holland zo over dat roze gordijntje te zien hangen. 's Nachts komen de twee andere RAF-mannen aan boord. Maar wij moeten benedendeks blijven. Op de brug staat de Guardia Civil op wacht.

We horen de machines draaien, het is zes uur en nog bijna donker. Dan komt de zon op over de kust en we horen de ankerketting ophalen. Om zeven uur varen we naar het zuiden. Dan horen we het tjoketjok van een klein motorbootje, dat de Guardia Civil van boord haalt als we de 3-mijl zone uitvaren. Als dat weer weg is, mogen we op het dek komen, waar van onder kisten kanonnen, luchtdoelgeschut en zware machinegeweren te voorschijn komen. De bemanning komt in marine-uniform tevoorschijn. Wij zijn op weg naar Gibraltar. De stuurman meldt mij dat de kapitein vraagt op de brug te komen.

Ik sta op de brug, de kust in de verte, stralende zon. De kapitein kijkt mij aan, klopt me op de schouder en zegt:

"You are free".

Geluksvogel

COSSONAY

Van mevrouw E. Arendsen de Wolff – Exalto ontving uw redacteur bijgaande foto's, gedateerd 14 juni 1942. Het gezelschap bestaande uit v.l.n.r.: Van Golen; Alting du Cloux; Bueninck; Sleeboom; Stam; Arendsen de Wolff; Steen, was op bezoek bij Caty Bosthoek in Buchillon. De ander foto geeft het graafwerk weer op het arbeidsterrein van Cossonay.

Voorts een fotokopie van een lijst van geïnterneerden. Het zal vele van de toen aanwezigen wellicht interesseren te zien wie er allemaal bij waren en hoe zij bij de Zwitsers geregistreerd waren.

Wij zijn mevrouw Arendsen de Wolff erkentelijk voor de toezending.

FMB

*P.S. Zij die belangstelling hebben bovengenoemde lijst van de 18 geïnterneerden (fotokopie) te ontvangen, gelieven zich bij de redacteur van de **Schakel** te melden.*

Cossonay, 14 juni 1942: v.l.n.r. Van Golen; Alting du Cloux; Bueninck; Sleeboom; Stam; Arendsen de Wolff; Steen.

Cossonay, juni 1942: Arbeidsterrein.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 8 op de adressenlijst van 15 februari 1996.

Overleden:

J. Harteveld	Den Haag, NL
E. Rottenberg	Amsterdam, NL
Jonkheer E.O. van Suchtelen	Den Haag, NL

Toegetreden:

H.J.J. van den Biesen	Dommerholdsweg 13	7215 DH Joppe, NL
H.G. Kahn	p/a Kahn Scheepvaart Haringvliet 100	3011 TH Rotterdam, NL
T.F. Risselada	Nieuwe Parklaan 66	2597 LE Den Haag, NL
D.E. Stibbe	Boslaan 4	5263 GX Vught, NL
A.J. Tjeenk Willink	Koepelweg 16	2202 AJ Noordwijk, NL
G.N. Wijte	22 Evans Road	Hornsby Hgts, NSW 2077, AUS

Verhuisd:

V.C. Lemmens	Park Boswijk 338	3941 AD Doorn, NL
--------------	------------------	-------------------

Wie weet het adres van:

Jhr A.M.W.P. Michiels van Kessenich
W.A.J.P. Hellenberg Hubar

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel./Fax (070) 324 04 47